

Karate Sporcularında Spor Karakterinin Saldırganlık ve Öfke Üzerinde Etkisinin Değerlendirilmesi

Examination of the Effect of Sports Character on Aggression and Anger in Karate Athletes

Ender Ali ULUÇ¹

ÖZ

Karate sporcularının spor karakterlerinin sporda saldırganlık ve öfke ile ilişkisinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada Spor Karakter Ölçeği ve Sporda Saldırganlık ve Öfke Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Çanakkale ilindeki 18 yaş ve üzeri araştırmaya gönüllü olarak katılan 52 karate sporcusu oluşturmaktadır. Araştırmada verilerin normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. Parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis testi ile ilişki analizinde Spearman Korelasyon analizinden yararlanılmıştır. Araştırmada karate sporcularının saldırganlık ve öfke düzeylerinin ortalamasının altında ve spor karakterinde en yüksek ortalamasının sportmenlik boyutunda olduğu görülmüştür. Karate sporcularının sporda saldırganlık ve öfke düzeyleri yaşları arttıkça azalmıştır. Sporcuların karate yaptıkları yıl ve genel olarak spor yılları arttıkça spor karakterlerinin arttığı, sporda saldırganlık ve öfkenin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Spor karakteri, Saldırganlık, Öfke, Karate

ABSTRACT

The Sports Character Scale and the Aggression and Anger Scale in Sports were used in the study to examine the relationship between the sports characters of karate athletes and aggression and anger in sports. The sample of the research consists of 52 karate athletes aged 18 and over who voluntarily participated in the research in Çanakkale. In the study, it was determined that the data did not show normal distribution. Spearman Correlation analysis was used in the relationship analysis with the Mann-Whitney U test and Kruskal-Wallis test, which are non-parametric tests. In the research, it was seen that the aggression and anger levels of karate athletes were below the average and the highest average in sports character was in the dimension of sportsmanship. The aggression and anger levels of karate athletes in sports decreased as their age increased. It has been concluded that as the years of karate and the years of sports in general increase, the sports characters increase, and the aggression and anger decrease in sports.

Keywords: Sport character, Aggression, Anger, Karate

¹ Öğr. Gör. Dr. Ender Ali ULUÇ, Sporda Psikososyal Alanlar, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ayvacı Meslek Yüksekokulu, enderali@comu.edu.tr ORCID: 0000-0002-5632-259X

GİRİŞ

Günümüzde saldırganlık davranışı hayatın her alanında karşımıza çıktığı gibi sporda giderek artan bir şekilde kendini göstermektedir. Oysa dürüst, vicdanlı, ahlaklı, adil, erdemli, karakterli, çalışkan ve kendine güvenen bireyler yetiştirmek sporun başlıca amaçlarından biridir¹. Sporda karakter gelişimi bu değerlere bağlı olarak spor ortamlarının saygı ve bütünlük çerçevesinde, sportmenliğe aykırı davranışlardan uzak davranışlarla mücadele etmektedir². Sporun aynı zamanda bireylerin karakteri üzerinde sosyal kimlik oluşumu ve etkili iletişim, hoşgörü ve ahlak sahibi olma, sağduyulu davranış gösterme, farklı bakış açıları geliştirme gibi yapıcı rolü bulunmaktadır³. Diğer bir ifadeyle spor bireylerin sadece fiziksel, bilişsel ve psikomotor boyutta gelişimini desteklemekle kalmaz, aynı zamanda kişilik, ahlâk ve duygusal gelişim boyutlarında da gelişimine katkıda bulunur⁴. Sporcu karakteri denildiğinde akla ilk olarak sportmenlik, sporcu ahlakı ve fair play davranışlar gelmektedir⁵. Ancak bireylerin doğru olan ve doğru olmayan eylemler arasında bir karar verme sürecinde karakterleri ile ilgili olarak doğru olmayan bazı davranışlarda bulunmaları söz konusu olabilmektedir⁶.

Sporda saldırganlıktan söz edildiğinde öncelikle saldırganlığın ne amaçla yapıldığının; başka bir ifadeyle saldırganlık davranışındaki kastın üzerinde durulması gerekmektedir. Bir sporunun ilgilendiği spor dalının kurallarının dışına çıkarak rakibine, hakeme veya kendi takım arkadaşlarına bilinçli bir şekilde zarar verme amacı güderek gerçekleştirmiş olduğu eylemler saldırganlık olarak adlandırılmaktadır⁷. Saldırganlık genel olarak, başkalarına zarar vermek amacıyla kasıtlı olarak yapılan, fiziksel veya psikolojik tahribat içeren davranışlar olarak tanımlanabilir⁸. Sporcular, kendisi ve çevresiyle yarıştığı rekabet ortamı içerisinde

başarılı olma, hâkimiyet arzusunun beraberinde getirdiği uygun olmayan davranışlar sergileme eğilimi gösterebilirler⁹. Sporda saldırganlık davranışları sporunun müsabakalarda psikolojik, fiziksel veya seyirci gibi çevresel uyarıcılardan etkilenmesiyle karşımıza çıkabilmektedir. Hakemin müsabakayı yönetim şekli ve kararlarından hoşnut olmamak, rakibin kendisine gösterdiği davranışlardan tahrik olmak, rakibinin kendisinden iyi olduğu düşüncesine kapılmak ve rakibe üstünlük kurma çabası gibi çeşitli nedenlerle sözlü veya bedensel saldırganlık gerçekleşebilmektedir¹⁰. Özellikle başarı, üstünlük, prestij gibi güdülerin engellenmesi sporda saldırganlığın en önemli nedenlerinden biri olarak görülmektedir¹¹⁻¹². Saldırganlığın temelini oluşturan öfke, kişinin engellenme, tehdit gibi durumlarda hissettiği saldırgan davranışlarla sonuçlanabilen olumsuz duygulardır. Sporcular, hedeflerine ulaşmaları engellendiğinde, neden olan şeye karşı öfke duymaktadır¹³. Öfke ayrıca, rakibin kötü üslubu veya hakemlerin kötü yönetimi gibi harici olarak veya sporunun kendisi ile ilgili örneğin düşük performans, zihinsel hazırlık eksikliği gibi dahili olarak tetiklenebilmektedir. Sporcularda yüksek düzeyde öfke, fizyolojik değişimler ve davranışlar eğilimlerle ilişki bir şekilde saldırganlığa yol açmaktadır¹⁴.

Spor bilimciler, sporda saldırganlık davranışlarını spor dallarına göre farklı şekillerde değerlendirmişlerdir¹⁵⁻¹⁶. Saldırganlık davranışlarının özellikle boks, karate, güreş, taekwondo, judo gibi bireysel mücadele ve yakın beden teması içeren spor dallarında daha sık görüldüğü öne sürülmüştür¹⁷⁻¹⁸. Bu doğrultuda çalışmada karate sporcularında spor karakterinin saldırganlık ve öfke ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

MATERYAL VE METOT

Araştırmada karate sporu ile ilgilenen 18 yaş ve üzeri sporcuların sporda saldırganlık ve öfke davranışları ile spor karakterlerinin belirlenmesine yönelik genel tarama modeli kullanılmıştır. Çanakkale ilinde ikamet eden 18 yaş ve üzeri, araştırmaya gönüllü olarak katılan 52 karate sporcusu araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmaya gönüllü olarak katılan karate sporcularının demografik özelliklerini belirlemek için Kişisel Bilgi Formu hazırlanmıştır. Çalışmada Spor Karakter Ölçeği ve Sporda Saldırganlık ve Öfke Ölçeği kullanılmıştır.

Spor Karakter Ölçeği, 2013 yılında Jang ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir¹⁹. 2017 yılında Görgüt ve Tuncel tarafından Türkçe uyarlama çalışması yapılmıştır. Ölçek 27 maddeden oluşmaktadır. Jang (2013) tarafından geliştirilen, Görgüt ve Tuncel (2017) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan Spor Karakter Ölçeği 27 maddeden oluşmaktadır. 1-10. maddeler dürüstlük, 11-15. maddeler anti-sosyal, 16-21. maddeler merhamet, 22-24. maddeler sportmenlik ve 25-27. maddeler adalet olmak üzere 5 alt boyut bulunmaktadır. Ölçekte 11, 12, 13, 14, 15. maddeler ters puanlanmaktadır. Ölçek alt boyutlarına ilişkin iç tutarlılık katsayıları sırasıyla 0,81, 0,78, 0,76, 0,78 ve 0,84; toplam ölçek iç tutarlılık katsayısı ise 0,90'dır².

Sporda Saldırganlık ve Öfke Ölçeği, 2007 yılında Maxwell ve Moores tarafından geliştirilmiştir²⁰. Gürbüz ve arkadaşları 2019

yılında ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmasını gerçekleştirmiştir. Ölçek toplam 12 maddedir. 1.-6. maddeler saldırganlık, 7.-12. maddeler öfke alt boyutlarını oluşturmaktadır. Ölçek alt boyutlarına ilişkin iç tutarlılık katsayısı her iki alt boyut için 0,79 olarak elde edilmiştir²¹.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışmaya başlamadan Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik kurul izni alınmıştır. Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu tarafından 22.09.2022 tarih ve 16/20 sayılı karar ile bilimsel çalışmanın etik kurul ilkelerine uygun olduğuna karar verilmiştir (Proje no: 2022-YÖNP-0655). Katılımcılar çalışma hakkında bilgilendirilmiştir ve gönüllülük esasına uygun olarak çalışmaya katılmışlardır. Çalışmada kullanılan ölçeklerin kullanım izinleri alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 26 programında analiz edilmiştir. Kolmogorov-Smirnov testinin sonuçları verilerin normal dağılmadığını göstermiştir ($p \leq 0,05$). Çarpıklık ve basıklık değerlerinin normal dağılım için $\pm 1,5$ referans değerlerinden uzak değerlerde yer aldıkları görülmüştür²². Parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis testi ile ilişki analizinde Spearman Korelasyon analizinden yararlanılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Tablo 1. Karate Sporcularının Demografik Bilgilerinin Dağılımı

Değişkenler	N	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	27 51,9
	Kadın	25 48,1
Yaş	18-23	19 36,5
	24-29	22 42,3
	30-35	11 21,2
Karate yılı	5 ve altı	16 30,8
	6-10	16 30,8
	11-15	13 25,0

Tablo 1. (Devamı)

	16 ve üzeri	7	13,5
Spor yılı	5 ve altı	11	21,2
	6-10	12	23,1
	11-15	13	25,0
	16 ve üzeri	16	30,8
Toplam		52	100,0

Tablo 1 incelendiğinde, katılımcıların %51,9'unun erkek, %42,3'ünün 24-29 yaş aralığındadır. %30,8'i 6-10 yıl ve 5 yıldan daha az karate sporu ile ilgilenmektedir. Katılımcılara %30,8'i 16 yıl ve daha fazla

zamandır genel olarak spor yaptıklarını bildirmişlerdir.

Sporcular, spor karakter ölçeğinde en yüksek puanı sportmenlik boyutundan (ort.=4,12), en düşük puanı anti-sosyal (ort.=1,93) boyutundan almışlardır. Ölçekte anti-sosyal alt boyutunun ifadeleri olumsuz ifadelerdir. Diğer bir deyişle katılımcıların spor karakterlerinin yüksek düzeyde olduğu yorumunu yapabilmemiz için anti-sosyal davranışları düşük düzeyde olmalıdır. Sporcuların ayrıca saldırganlık düzeylerinin (ort.=1,65), öfke düzeylerinden (ort.=2,81) düşük olduğu görülmüştür.

Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre sporcuların cinsiyetlerine göre spor karakteri toplam puanı ve dürüstlük, anti-sosyal, sportmenlik, adalet alt boyut puanlarındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Spor karakteri ölçeği alt boyutu merhamet puanında kadın karate sporcular lehine anlamlı farklılığa ulaşmıştır ($p\leq 0,05$). Sporcuların saldırganlık ve öfke toplam puanı ve öfke, saldırganlık alt boyut

puanlarındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 2 incelendiğinde, sporcuların yaşlarına göre spor karakteri toplam puanı ve anti-sosyal, merhamet, sportmenlik, adalet alt boyut puanlarındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Spor karakteri ölçeği alt boyutu dürüstlük puanında anlamlı farklılığa ulaşmıştır ($p\leq 0,05$). İkili karşılaştırmalar yapıldığında, 18-23 yaş karate sporcularının dürüstlük düzeylerinin (sıra ort.=20,16) 30-35 yaş karate sporcularından (sıra ort.= 35,77) düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Sporcuların saldırganlık ve öfke toplam puanı ve öfke, saldırganlık alt boyut puanlarındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p\leq 0,05$). İkili karşılaştırmalar yapıldığında, 18-23 yaş karate sporcularının toplam saldırganlık ve öfke düzeyleri ile öfke ve saldırganlık alt boyut puanlarının 30-35 yaş karate sporcularından yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Karate Sporcularının Yaşlarına Göre Spor Karakteri İle Saldırganlık Ve Öfke Düzeylerinin Dağılımı

Ölçek ve alt boyut	Yaş	N	Sıra ort.	H	p	Fark
(Toplam) Spor karakteri	18-23 ^a	19	22,61			
	24-29 ^b	22	26,07	4,20	0,12	
	30-35 ^c	11	34,09			
Dürüstlük	18-23 ^a	19	20,16			
	24-29 ^b	22	27,34	7,95	0,01	a<c
	30-35 ^c	11	35,77			
(Toplam) Saldırganlık ve öfke	18-23 ^a	19	34,71			
	24-29 ^b	22	25,59	13,34	0,00	c<a
	30-35 ^c	11	14,14			
Öfke	18-23 ^a	19	32,87			
	24-29 ^b	22	26,23	9,85	0,00	c<a
	30-35 ^c	11	16,05			
Saldırganlık	18-23 ^a	19	33,71			
	24-29 ^b	22	25,77	10,68	0,00	c<a
	30-35 ^c	11	15,50			

Kruskal-Wallis testi

Tablo 3 incelendiğinde, sporcuların karate yaptıkları yıllara göre spor karakteri toplam puanı ve tüm alt boyutlarında elde edilen farklılıklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p\leq 0,05$). İkili karşılaştırmalar sonucunda elde edilen farklılıklar Tablo 3'te sunulmuştur.

Farklılıklar değerlendirildiğinde, 6-10 yıl karate sporu ile uğraşan sporcuların toplam spor karakteri ve dürüstlük, merhamet, sportmenlik, adalet düzeyleri daha yüksek olduğu görülmektedir. Anti-sosyal düzeyi ise en düşük 5 yıl ve daha az karate sporu yapan sporcularda elde edilmiştir. Sporcuların

ayrıca saldırganlık ve öfke toplam puanı ve saldırganlık alt boyutundaki farklılık anlamlı bulunmuştur ($p \leq 0,05$). İkili karşılaştırmalar değerlendirildiğinde genel olarak karate sporunu daha uzun süredir yapan sporcuların

toplam saldırganlık ve öfke düzeyleri ile saldırganlık düzeylerinin daha düşük olduğu görülmektedir. Ayrıca öfke alt boyutundaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 3. Karate Sporcularının Karate Yıllarına Göre Spor Karakteri İle Saldırganlık Ve Öfke Düzeylerinin Dağılımı

Ölçek ve alt boyut	Karate yılı	N	Sıra ort.	H	p	Fark
(Toplam) Spor karakteri	5 ve altı ^a	16	10,25	37,59	0,00	a<b,d c<b
	6-10 ^b	16	42,25			
	11-15 ^c	13	25,38			
	16 ve üzeri ^d	7	29,71			
<i>Dürüstlük</i>	5 ve altı ^a	16	11,97	25,19	0,00	a<b,c,d
	6-10 ^b	16	36,88			
	11-15 ^c	13	27,85			
	16 ve üzeri ^d	7	33,50			
<i>Anti-sosyal</i>	5 ve altı ^a	16	44,13	37,54	0,00	a>b,c,d
	6-10 ^b	16	12,63			
	11-15 ^c	13	24,27			
	16 ve üzeri ^d	7	22,07			
<i>Merhamet</i>	5 ve altı ^a	16	25,00	12,01	0,00	b>c,d
	6-10 ^b	16	34,88			
	11-15 ^c	13	21,00			
	16 ve üzeri ^d	7	21,00			
<i>Sportmenlik</i>	5 ve altı ^a	16	21,50	30,40	0,00	b>a,c,d
	6-10 ^b	16	39,63			
	11-15 ^c	13	20,00			
	16 ve üzeri ^d	7	20,00			
<i>Adalet</i>	5 ve altı ^a	16	23,00	22,87	0,00	b>a,c,d
	6-10 ^b	16	39,63			
	11-15 ^c	13	17,35			
	16 ve üzeri ^d	7	21,50			
(Toplam) Saldırganlık ve öfke	5 ve altı ^a	16	32,44	12,30	0,00	d<a,b
	6-10 ^b	16	31,75			
	11-15 ^c	13	19,50			
	16 ve üzeri ^d	7	13,93			
<i>Öfke</i>	5 ve altı ^a	16	29,06	5,76	0,12	
	6-10 ^b	16	30,88			
	11-15 ^c	13	22,81			
	16 ve üzeri ^d	7	17,50			
<i>Saldırganlık</i>	5 ve altı ^a	16	31,50	18,69	0,00	a,b>c,d
	6-10 ^b	16	35,25			
	11-15 ^c	13	16,42			
	16 ve üzeri ^d	7	13,79			

Kruskal-Wallis testi

Tablo 4 incelendiğinde, sporcuların genel olarak spor yaptıkları yıllara göre spor karakteri toplam puanı ve tüm alt boyutlarında elde edilen farklılıklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p \leq 0,05$). İkili karşılaştırmalar sonucunda elde edilen farklılıklar Tablo 6'da sunulmuştur.

Farklılıklar değerlendirildiğinde, 5 yıl ve daha az süredir spor yapan sporcuların spor karakteri ve dürüstlük düzeylerinin daha uzun süredir spor yapanlardan düşük olduğu görülmektedir. Ayrıca 5 yıl ve daha az süredir spor yapan sporcuların anti-sosyal davranış düzeyleri daha yüksek bulunurken; 16 yıl ve daha uzun süredir spor yapan sporcuların merhamet, sportmenlik ve adalet düzeyleri daha düşük bulunmuştur.

Sporcuların ayrıca saldırganlık ve öfke toplam puanı ve saldırganlık alt boyutundaki farklılık anlamlı bulunmuştur ($p \leq 0,05$). İkili karşılaştırmalar değerlendirildiğinde genel olarak daha uzun süredir spor yapan

sporcuların toplam saldırganlık ve öfke düzeyleri ile saldırganlık düzeylerinin daha düşük olduğu görülmektedir. Ayrıca öfke alt boyutundaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 4. Karate Sporcularının Spor Yıllarına Göre Spor Karakteri İle Saldırganlık Ve Öfke Düzeylerinin Dağılımı

Ölçek ve alt boyut	Spor yılı	N	Sıra ort.	H	p	Fark
(Toplam) Spor karakteri	5 ve altı ^a	11	11,73	14,41	0,00	a<b,c,d
	6-10 ^b	12	29,13			
	11-15 ^c	13	33,08			
	16 ve üzeri ^d	16	29,34			
<i>Dürüstlük</i>	5 ve altı ^a	11	13,50	12,87	0,00	a<b,c,d
	6-10 ^b	12	25,79			
	11-15 ^c	13	29,31			
	16 ve üzeri ^d	16	22,69			
<i>Anti-sosyal</i>	5 ve altı ^a	11	44,41	20,66	0,00	a>b,c,d
	6-10 ^b	12	23,46			
	11-15 ^c	13	20,15			
	16 ve üzeri ^d	16	21,63			
<i>Merhamet</i>	5 ve altı ^a	11	26,82	7,86	0,04	b>d
	6-10 ^b	12	33,96			
	11-15 ^c	13	26,12			
	16 ve üzeri ^d	16	21,00			
<i>Sportmenlik</i>	5 ve altı ^a	11	22,18	13,71	0,00	b>d
	6-10 ^b	12	33,08			
	11-15 ^c	13	32,08			
	16 ve üzeri ^d	16	20,00			
<i>Adalet</i>	5 ve altı ^a	11	23,68	8,52	0,03	c>d
	6-10 ^b	12	28,58			
	11-15 ^c	13	34,50			
	16 ve üzeri ^d	16	20,38			
(Toplam) Saldırganlık ve öfke	5 ve altı ^a	11	33,23	15,22	0,00	d<a,b,c
	6-10 ^b	12	30,67			
	11-15 ^c	13	31,81			
	16 ve üzeri ^d	16	14,44			
<i>Öfke</i>	5 ve altı ^a	11	29,14	6,66	0,08	
	6-10 ^b	12	29,67			
	11-15 ^c	13	30,65			
	16 ve üzeri ^d	16	18,94			
<i>Saldırganlık</i>	5 ve altı ^a	11	32,77	18,73	0,00	d<a,b,c
	6-10 ^b	12	31,17			
	11-15 ^c	13	33,19			
	16 ve üzeri ^d	16	13,25			

Kruskal-Wallis testi

Sporcuların spor karakterleri (toplam) ile sporda saldırganlık ve öfke düzeyleri (toplam) arasındaki ilişki anlamlı bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Ancak Tablo 5 incelendiğinde, sporcuların dürüstlük düzeyleri ile

saldırganlık ve öfke toplam puanlarında negatif ve anlamlı ilişki tespit edilmiştir ($r = -0,48$; $p \leq 0,01$). Dürüstlük ile öfke ($r = -0,32$; $p \leq 0,05$) ve dürüstlük ile saldırganlık ($r = -0,37$; $p \leq 0,01$) alt boyutları arasında negatif anlamlı ilişki mevcuttur. Ayrıca anti-sosyal davranış ile toplam saldırganlık ve öfke

düzeyi arasında pozitif ve anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=0,30$; $p\leq 0,05$).

Tablo 5. Karate Sporcularının Spor Karakterleri İle Saldırganlık Ve Öfke Düzeyleri Arasındaki İlişki

	(Toplam) Saldırganlık ve öfke	Öfke	Saldırganlık
(Toplam) Spor karakteri	-0,25	-0,14	-0,11
<i>Dürüstlük</i>	-0,48**	-0,32*	-0,37**
<i>Anti-sosyal</i>	0,30*	0,12	0,25
<i>Merhamet</i>	-0,02	-0,11	0,05
<i>Sportmenlik</i>	0,04	0,03	0,17
<i>Adalet</i>	-0,12	-0,24	0,15

Spearman Korelasyon Analizi, * $p\leq 0,05$, ** $p\leq 0,01$.

Sporcuların saldırgan davranışlar sergilemesinin nedeni yaralamak veya zarar vermek olabilir ancak öncelikli veya nihai amaç zafer veya egolarını korumaktır¹⁴. Ahmadi ve arkadaşlarına göre bireyler uğradıkları hayal kırıklığı veya başarısızlıklarından başkalarını sorumlu tuttuklarında öfke harekete geçer ve fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık gibi çeşitli dışavurum şekilleri ile saldırganlığa neden olur. Ahmadi ve arkadaşları ayrıca hem temaslı hem temassız sporlarda öfkeyi içe ve dışa vurmanın spor saldırganlığı ile pozitif ilişkili ve öfke kontrolünün spor saldırganlığı ile negatif ilişkili olduğunu çalışmalarında saptamışlardır²³. Malinauskas ve arkadaşları, Cox'un²⁴ seçim hipotezine dayanarak farklı bir bakış açısı ile değerlendirme yapmışlardır. Bu yaklaşım, hâlihazırda saldırgan davranışlara meyilli olan kişilerin yakın temas sporlarına ilgi duyduğu yönündedir²⁵.

Temas sporları kapsamında karate sporcularının spor karakteri altında incelenen dürüstlük, anti-sosyal davranış, merhamet, sportmenlik ve adalet boyutlarının saldırganlık ve öfke ile ilişkisini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada karate sporcularının öfke düzeylerinin, saldırganlık düzeylerinden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Maxwell ve Moores'a göre öfke, saldırganlığın önemli bir yordayıcısıdır²⁰. Ancak her öfke duygusunun saldırganlığa yol açmadığını unutmamak gerekir. Saldırganlığın bariz bir şekilde öfke düzeylerinden daha düşük olduğuna yönelik

bulguların bu yorumu desteklediği düşünülebilir.

Karate sporcularının spor karakterlerinde en yüksek ortalama sportmenlik boyutunda elde edilmiştir. Sporcular sportmenliği takiben dürüstlük ve merhamet boyutlarından yüksek puanlar almışlardır.

Demir, elit boksörlerin saldırganlık ve öfke düzeylerini incelediği çalışmasında, 2019-2020 sezonunda Türkiye Boks Federasyonuna bağlı müsabakalarda faal olan elit boksörlerin öfke düzeylerinin, saldırganlık düzeylerinden yüksek olduğunu ortaya koymuştur¹².

Benzer nitelikte sonuçlara ulaşılan bir diğer çalışmada bireysel ve takım sporlarında aktif spor yapan 852 sporcunun spor karakterleri ile agresiflik ve öfke ilişkisi incelenmiştir. Çalışmada sporcuların öfke düzeylerinin saldırganlık düzeylerinden yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca spor karakteri boyutlarında en yüksek ortalama sportmenlikte elde edilmiştir²⁶. Güvendi ve arkadaşları tarafından yıldızlar kategorisinde güreş yapan ve Türkiye şampiyonasına katılan 113 kadın sporcu ile yürütülen çalışmada yine benzer sonuçlar elde edildiği görülmüştür. Kadın güreşçilerin spor karakterlerinin adalet ve sportmenlik boyutlarında çok yakın bir ortalama ile en yüksek değerlere sahip olduğu bulgularına ulaşılmıştır²⁷.

Arısoy ve arkadaşları, 160 elit karate sporcusunun saldırganlık düzeylerini belirledikleri çalışmalarında, mevcut çalışmadan farklı olarak elit karatecilerin

öfke düzeyleri, fiziksel saldırganlık düzeylerinden düşük olduğunu saptamışlardır²⁸.

Sporcularda saldırganlık ve sportmenlik dışı davranışları cinsiyet, yaş gibi kişisel değişkenler, çevresel değişkenler, öfke gibi duygusal değişkenler ve kişilerarası becerilerin eksikliği, anti-sosyal davranışlar gibi sosyal değişkenler ile ilişkilidir²⁹. Çalışmada karate sporcularının cinsiyet ve yaş gibi kişisel değişkenlere göre saldırganlık ve öfke düzeyleri belirlenmiştir. Cinsiyet değişkeninde saldırganlık ve öfke davranışları farklılık göstermemiştir. Yaş değişkeninde ise saldırganlık ve öfkenin toplam ve tüm alt boyutlarda farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Sonuçlar yaş arttıkça saldırganlık ve öfkenin azaldığını göstermiştir.

İlhan ve Uçar, kickboks, muaythai, taekwondo ve karate branşlarında spor yapan 212 üniversite öğrencisinin öfke düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığını tespit etmişlerdir. Yaş değişkenine göre sporcuların öfke düzeylerine ilişkin ortalamaları incelendiğinde yaş arttıkça öfke düzeylerinin düştüğü görülmüştür ancak bu farklılıklar istatistiksel olarak önemli bulunamamıştır³⁰. Sağlam, müsabık taekwondo sporcularının cinsiyetlerine göre öfke ve saldırganlık (fiziksel ve sözel) düzeylerinde anlamlı farklılığa rastlamamıştır³¹. Kahveci ve arkadaşları, Kocaeli ilindeki lisanslı taekwondo sporcularının saldırganlık ve öfke düzeylerinin cinsiyete göre farklılık göstermediğini tespit etmişlerdir³².

Benzer nitelikte sonuçlara ulaşılan bu çalışmalar dışında Güvendi ve Pehlivan, mevcut çalışmadan farklı olarak judo, taekwondo, kickboks, muaythai, boks ve karate branşlarından 418 sporcu ile yaptıkları çalışmalarında öfkenin erkek sporcularda daha yüksek olduğuna yönelik bulgular elde etmişlerdir. Ancak aynı çalışmada yaş değişkenine göre elde edilen farklılık çalışmamızla benzer şekilde, yaş arttıkça saldırganlığın düştüğünü yönündedir³³.

Karate sporcularının cinsiyet ve yaş değişkenine göre spor karakteri boyutlarında farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Merhamet boyutunda cinsiyete göre farklılık bulunmuş olup, kadın karate sporcularının daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmüştür. Yaş değişkenine göre incelendiğinde dürüstlük alt boyutunda bir farklılığa ulaşılmıştır. Bulgulara göre daha düşük yaş grubundaki karate sporcularının dürüstlük düzeyleri de daha düşüktür. Yaş arttıkça dürüstlüğün arttığı söylenilebilir. Bacak, lisanslı eskrim sporcularının spor karakteri yapılarında yaşa göre dürüstlük, merhamet ve adalet özelliklerinin değiştiğini bulmuştur. Dürüstlük alt boyutunda elde edilen farklılık daha düşük yaş grubundaki sporcularda dürüstlüğün de düşük olduğunu göstermektedir³⁴. Yıldız, Üniversite Sporları Federasyonu faaliyet programında yer alan bireysel ve takım sporlarından 1204 sporcunun spor karakterlerindeki farklılığı kadın sporcular lehine elde etmiştir⁴.

Karate sporcularının karate sporu ile uğraştıkları yıl ve genel olarak spor yaptıkları yıl değişkenine göre saldırganlık ve öfke ile spor karakteri düzeyleri incelenmiştir. Sporcuların karate ve spor yaptıkları yıllara göre spor karakteri tüm boyutlarında farklılık bulunmuştur. Sonuçlar hem karate ile uğraşılan yıl hem de genel olarak spor yapılan yıl bakımından benzer sonuçlar göstermiştir. 5 yıl ve daha az süredir spor yapan ve karate sporunun içinde olan sporcuların spor karakter düzeyleri daha düşük bulunmuştur. Öfke düzeylerinde anlamlı bir farklılığa rastlanılamamışken; saldırganlık düzeylerinde farklılık bulunmuştur. Daha uzun süredir spor ve karate spor yapan sporcuların saldırganlık düzeyleri daha düşük bulunmuştur. Karate sporcularının yalnızca sporun içerisinde geçirdikleri zaman değil karate sporunun içerisinde buldukları zaman da arttıkça saldırganlık düzeylerinin azaldığı görülmüştür.

Son olarak, karate sporcularının spor karakterleri ile saldırganlık ve öfke düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiş olup toplam puanlar bakımından anlamlı bir

ilişkiye rastlanılmamıştır. Spor karakteri boyutlarından dürüstlük ile saldırganlık ve öfke düzeyleri arasında negatif ve anlamlı, anti-sosyal davranış ile saldırganlık ve öfke arasında pozitif ve anlamlı ilişki

bulunmuştur. Yazıcı, bireysel ve takım sporlarında aktif sporcuların spor karakteri tüm alt boyutlarında saldırganlık ve öfke ile negatif ve anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir²⁶.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmada karate sporcularının cinsiyet ve yaş gibi kişisel değişkenlere göre saldırganlık ve öfke düzeyleri belirlenmiştir. Cinsiyet değişkeninde saldırganlık ve öfke davranışları farklılık göstermemiştir. Yaş değişkeninde ise saldırganlık ve öfkenin toplam ve tüm alt boyutlarda farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Sonuçlar yaş arttıkça saldırganlık ve öfkenin azaldığını göstermiştir.

Karate sporcularının yalnızca sporun içerisinde geçirdikleri zaman değil karate sporunun içerisinde buldukları zaman da arttıkça saldırganlık düzeylerinin azaldığı görülmüştür.

Genel bir değerlendirme ile elde edilen sonuçlar, temas sporlarında saldırganlık ve öfkenin daha yüksek düzeyde görüldüğünü tartışan literatürden farklı olarak karate sporcularının saldırganlık ve öfke düzeylerinin ortalamasının altında yer aldığını göstermiştir.

Saldırganlığın bariz bir şekilde öfke düzeylerinden daha düşük olduğuna yönelik sonuçlar, her öfke duygusunun saldırganlık davranışına yol açmadığı yorumunu desteklemektedir.

Sporda saldırganlığın kişisel, sosyal (anti-sosyal davranış gibi) ve duygusal (öfke gibi) değişkenlerden etkilendiği gibi sporda geçirilen yıla göre değişim gösterdiğinden söz edilebilir. Ayrıca sporcuların spor karakterlerinin öfke ve saldırganlık davranışları ile bir ilişkisinin olduğu söylenebilir.

Saldırganlık davranışlarının boks, karate, taekwondo, muaythai, güreş gibi bireysel mücadele ve yakın beden teması içeren spor branşlarında daha sık karşılaşıldığına ilişkin görüşler araştırmanın çıkış noktasıdır. Araştırmada bu görüşlerin aksine elde edilen sonuçlar doğrultusunda ilgili branşlarda saldırganlık ve öfke davranışlarının araştırılması gerektiği önerilmektedir.

Araştırma ayrıca Çanakkale ilindeki karate sporcuları ile sınırlandırılmıştır. Araştırma sonuçları ancak bu araştırma evreninde genellenebilmektedir. Bu nedenle temas sporlarında ilgili araştırmaların farklı araştırma evrenlerinde incelenmesi gerekmektedir. Bunun yanında, takım sporlarını gerçekleştiren sporcuların saldırganlık ve öfke düzeylerinin incelenmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. Yetim, A. A. (2000). "Sporun Sosyal Görünümü". Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 5 (1), 63-72.
2. Görgüt, İ. ve Tuncel, S. (2017). "Spor Karakter Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması". Spormetre. 15 (3), 149-156.
3. Yıldız, Y. (2019). Bireysel ve Takım Sporcularının Sportif Karakterlerinin ve Zekâ Boyutlarının Sportif Başarı Motivasyonları Üzerine Etkisinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
4. Türker, Ü. (2020). Olimpik Okçuluk ve Gelişim Psikolojisi Açısından İncelenmesi, Anatolia Sport Research, 1(1): 5-24. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/anatoliasr.2>
5. Siyahtaş, A, Saraç, D, Tükenmez, A. ve Hocaoğlu, M. (2018). "Farklı Branşlardaki Sporcuların Spor Karakter Özelliklerinin Karşılaştırılması". Social Sciences Studies Journal, 4 (28), 6252-6259.
6. İltter, İ. (2021). Ergen Sporcuların Sportif Karakter Yapıları ile Hedef Yönelimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
7. Kurtiç, N. (2006). Futbol Seyircisini Saldırganlığa İten Psiko-Sosyal Nedenler (Sakarya İl Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

8. Çolakoğlu, F.F. ve Solak, N. (2014). "Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyet ve Okul Türüne Göre Saldırganlık Düzeyleri ile Empatik Eğilim Düzeylerinin İncelenmesi (Çorum İli Örneği)". *The Journal of Academic Social Science Studies*, 26, 57-66.
9. Yalçın, Y. (2009). Spor Tatmininin Sporcuların Stres ve Saldırganlık Düzeyleri Üzerindeki Etkisi: Antrenör Cinsiyetinin Rolünü Belirlemeye Yönelik Antalya İlinde Bir Uygulama. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
10. Fidan, C. (2016). İlköğretim 2. Kademe (5. 6. 7. 8. Sınıf) Öğrencilerinin Spor Yapan ve Yapmayanların Saldırganlık Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Kahramanmaraş İli Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş.
11. Çobanoğlu Güner, B. (2006). Takım Sporları ve Bireysel Sporlar Yapan Sporcuların Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
12. Demir, Ş. (2020). Elit Düzey Boksörlerin Sporda Güdülenme, Saldırganlık ve Öfke Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bartın.
13. Birinci, R. (2019). Spor Yapan ve Yapmayan Bireylerin Benlik Saygısı ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzincan.
14. Maxwell, J.P. ve Visek, A.J. (2009). "Unsanctioned Aggression in Rugby Union: Relationships among Aggressiveness, Anger, Athletic Identity, and Professionalization". *Aggressive Behavior*, 35 (3), 237-243.
15. Tiryaki, S. (1996). Spor Yapan Bireylerin Saldırganlık Düzeylerinin Belirlenmesi: Takım ve Bireysel Sporlar Açısından Bir İnceleme. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
16. Dervent, F. (2007). Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri ve Sportif Aktivitelere Katılımla İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
17. Özerkan, K.N. (2004). "Spor Psikolojisine Giriş". Ankara: Nobel Yayınları.
18. Erden, N.K. (2007). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Öğretmenlik Bölümleri Birinci Öğretim Son Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Türleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
19. Jang, C.Y. (2013). Development and Validation of the Sport Character Scale. Doctorate Thesis, The University of Utah, USA.
20. Maxwell, J.P. and Moores, E. (2007). "The Development of a Short Scale Measuring Aggressiveness and Anger in Competitive Athletes". *Psychology of Sport and Exercise*, 8 (2), 179-193.
21. Gürbüz, B, Kural, S. ve Özbek, O. (2019). "Sporda Saldırganlık ve Öfke Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması". *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (2), 206-217.
22. Tabachnick, B.G. and Fidell, L.S. (2013). "Using Multivariate Statistics (6. bs.)". Boston: Pearson.
23. Ahmadi, S.S, Besharat, M.A, Azizi, K. and Larijani, R. (2011). "The Relationship between Dimensions of Anger and Aggression in Contact and Noncontact Sports". *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 30, 247-251.
24. Cox, R.H. (2002). "Sport Psychology: Concepts and Application". Boston: WCB/McGrawHill.
25. Malinauskas, R, Dumciene, A. and Malinauskiene, V. (2014). "Perceived Characteristics of Aggressiveness in Male Adolescent Athletes and Nonathletes". *Revista de Cercetare si Interventie Sociala*, 45, 17-30.
26. Yazıcı, Ö.F. (2021). Sporcu Karakterinin Sportmenlik Davranışları Rekabetçi Agresiflik ve Öfke ile İlişkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.
27. Güvendi, B, Güçlü, M, Güvendi, Y. ve Türksöy Işım, A. (2019). "Türkiye Şampiyonasına Katılan Yıldız Güreş Kız Sporcularının Spor Karakter Yapıları ile Ahlaki Karar Alma Tutumları". 20-21 Nisan 2019, 2. Beden Eğitimi, Spor, Rekreasyon Ve Dans Kongresi (32-40). Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Antalya.
28. Ansoy, A, Koç, M.İ, Akpınar, A. and Öz Saraç, D. (2021). "Analysis of Aggression Tendencies Elite Athletes Karate in Turkey". *Indonesian Journal of Sport Management*, 1 (1), 1-10.
29. Pelegrin, A, Serpa, S. and Rosado, A. (2013). "Aggressive and Unsportsmanlike Behaviours in Competitive Sports: An Analysis of Related Personal and Environmental Variables". *Anales de Psicologia*, 29 (3), 701-713.
30. İlhan, A. ve Uçar C.T. (2021). "Mücadele Sporcularının Öfke Düzeylerinin İncelenmesi". *Uluslararası Bozok Spor Bilimleri Dergisi*, 2 (2), 217-223.
31. Sağlam, M. (2018). Müsabık Taekwondocularda Saldırganlık ve Dürtüsel Davranış Tepkilerinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş.
32. Kahveci, İ, Karagün, E. ve Sarper Kahveci, M. (2020). "Kocaeli İlinde Çalışan Lisanslı Taekwondocuların Saldırganlık ve Mutluluk Düzeylerinin Belirlenmesi". *OPUS International Journal of Society Researches*, 16 (29 Ekim Özel Sayısı), 3456-3473.
33. Güvendi, B. ve Pehlivan, M.Y. (2020). "Dövüş Sporcularının Kendi Kendilerine Konuşmaları ile Saldırganlık ve Öfke Davranışlarının İncelenmesi". *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14 (2), 168-176.
34. Bacak, İ. (2022). Eskrim Sporunu Yapan Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Karakter Yapıları ile Zihinsel Dayanıklılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.